

50 Years Huelgas - review

La Libre Belgique

18 October 2021

Martine Mergeay

Les déploiements circulaires d'Huelgas

Samedi, au Bozar, c'était salle comble (selon les limites covidienues) et ambiance des grands soirs pour les 50 ans d'Huelgas. Deux ensembles amis avaient été invités à la fête : l'orchestre Anima Eterna et son fondateur éponyme (dans la langue de Vondel), Jos van Immerseel, et le Nederlands Kamerkoor (Pays-Bas) et son chef, Peter Dijkstra. Il fallait bien ce renfort pour aborder le cosmique Qui habitat à 24 de Josquin Desprez, qui ouvrit la soirée. Répartis en quatre groupes de six chanteurs (selon les hauteurs des voix), les deux chœurs offrirent ainsi une somptueuse entrée en matière que l'on retrouvera avec les mêmes - mais dans une autre configuration - en fin de concert.

Mystérieux dress code

Entre-temps, une première série de pièces permet de parcourir les époques de prédilection de l'ensemble (revenu à ses 12 chanteurs), avec un Anonyme de Chypre du XIVe siècle, le sublime Cigne, je suis de candeur de Claude Lejeune, un motet de Pierre de Manchicourt et un autre de Samuel Scheidt. Arrivé jusqu'au XVIIe siècle a cappella, l'ensemble fut rejoint par les musiciens d'Anima Eterna pour une cantate de Buxtehude (1637-1707) où musiciens et chanteurs se mêlèrent au pied de l'orgue Ricercar Consort, instrument positif et baroque de l'Atelier Luc Meurice. (Notons le mystérieux dress code des interprètes : robes de soirée pour les femmes, banales tenues de ville pour les hommes, couleurs pour tous.)

Si Anima Eterna en resta là pour sa participation à la soirée, il n'en fut pas de même pour le Nederlands Kamerkoor, qui - après un discours mouvementé (rythmé par les pannes de micro) de Paul Van Nevel - revint audevant de la scène pour affronter, cette fois sous la direction de Pater Dijkstra, les Cinq Rechants pour 12 voix d'Olivier Messiaen (1908-1992), réponse éloquente aux savantes polyphonies pratiquées par ses camarades d'Huelgas.

Génie du rythme

Messiaen y rend justement hommage à Claude Lejeune (que l'on venait d'entendre), à sa façon de dénommer ses couplets (chant) et ses refrains (rechant) et surtout à son génie du rythme, passion que Messiaen développera dans sa théorie du rythme non rétrogradable. Bref, pour le public, ce fut à la fois une découverte, un éblouissement réconciliatoire et un moment d'euphorie. Avant un retour vers un passé plus familier et tout aussi complexe : un motet anglais anonyme du XIVe (canon), un extrait de la Messe de l'homme armé de Josquin et le bien nommé Stravagante pensiero de Lacorcia.

La boucle ou plutôt la spirale revint vers sa position de départ avec le fameux Qui habitat de Josquin qui avait ouvert le concert, les mêmes chœurs étant répartis cette fois en six groupes de quatre voix mixtes (plus périlleux), dont deux placés au premier balcon, de part et d'autre de la scène. De quoi opérer l'encerclement et bientôt l'immersion vibratoire du public dans le tournoiement grisant des canons (parlant de la forme musicale...).

Et c'est tout l'art de Paul Van Nevel que cette façon d'entraîner l'auditeur au cœur d'un univers inconnu et enviable, à la fois sensoriel et dématérialisé.

English translation:

The circular deployments of Huelgas

Saturday in Bozar was a full house (according to the covidian limits) and a great atmosphere for the 50th anniversary of Huelgas. Two friendly ensembles were invited to the party: the Anima Eterna orchestra and its eponymous founder (in the language of Vondel), Jos van Immerseel, and the Nederlands Kamerkoor (Netherlands) and its conductor, Peter Dijkstra. This reinforcement was needed to tackle the cosmic *Qui habitat à 24* by Josquin Desprez, which opened the evening. Divided into four groups of six singers (depending on the pitch of the voices), the two choirs offered a sumptuous introduction that we will find again with the same choirs - but in a different configuration - at the end of the concert.

Mysterious dress code

In the meantime, a first series of pieces allowed the ensemble (back to its 12 singers) to explore its favourite periods, with an Anonymous from Cyprus from the 14th century, the sublime *Cigne, je suis de candeur* by Claude Lejeune, a motet by Pierre de Manchicourt and another by Samuel Scheidt. Having reached the 17th century a cappella, the ensemble was joined by the musicians of Anima Eterna for a cantata by Buxtehude (1637-1707) where musicians and singers mingled at the foot of the *Ricercar* Consort organ, a positive and baroque instrument from the Atelier Luc Meurice. (Note the mysterious dress code of the performers: evening gowns for the women, ordinary street clothes for the men, colours for all.)

If Anima Eterna did not take part in the evening, the same could not be said of the Nederlands Kamerkoor, which - after an eventful speech (punctuated by microphone breakdowns) by Paul Van Nevel - returned to the forefront to take on, this time under the direction of Pater Dijkstra, the *Cinq Rechants for 12 voices* by Olivier Messiaen (1908-1992), an eloquent response to the learned polyphony practised by his comrades in Huelgas.

Genius of rhythm

Messiaen pays homage to Claude Lejeune (whom we had just heard), to his way of naming his couplets (chant) and his refrains (rechant) and above all to his genius for rhythm, a passion that Messiaen would develop in his theory of non-retrogradable rhythm. In short, for the audience, it was a discovery, a reconciliatory dazzle and a moment of euphoria. Before a return to a more familiar and equally complex past: an anonymous English motet from the 14th century (canon), an extract from Josquin's *Messe de l'homme armé* and Lacorcia's aptly named *Stravagante pensioro*.

The loop, or rather the spiral, returned to its starting position with Josquin's famous *Qui habitat* which had opened the concert, the same choirs being divided this time into six groups of four mixed voices (more perilous), two of which were placed in the first balcony, on either side of the stage. This is enough to encircle and soon immerse the audience in the exhilarating spinning of the cannons (speaking of the musical form...).

And it is Paul Van Nevel's art to draw the listener into the heart of an unknown and enviable universe, both sensory and dematerialized.

Dutch translation:

De cirkelvormige opstellingen van Huelgas

Zaterdag in Bozar was het een volle bak (volgens de covidiane limieten) en een geweldige sfeer voor de 50e verjaardag van Huelgas. Twee bevriende ensembles waren op het feest uitgenodigd: het Anima Eterna orkest en zijn gelijknamige oprichter (in de taal van Vondel), Jos van Immerseel, en het Nederlands Kamerkoor en zijn dirigent, Peter Dijkstra. Deze versterking was nodig om het kosmische Qui habitat à 24 van Josquin Desprez, dat de avond opende, aan te kunnen. Verdeeld over vier groepen van zes zangers (afhankelijk van de toonhoogte van de stemmen), boden de twee koren een weelderige inleiding die we aan het eind van het concert met dezelfde koren - maar in een andere samenstelling - zullen terugzien.

Mysterieuze kledingvoorschriften

Intussen liet een eerste reeks stukken het ensemble (terug naar zijn 12 zangers) zijn favoriete perioden verkennen, met een Anonymous uit Cyprus uit de 14e eeuw, het sublieme Cigne, je suis de candeur van Claude Lejeune, een motet van Pierre de Manchicourt en een ander van Samuel Scheidt. Na het bereiken van de 17e eeuw a capella, werd het ensemble vergezeld door de muzikanten van Anima Eterna voor een cantate van Buxtehude (1637-1707) waar muzikanten en zangers zich mengden aan de voet van het Ricercar Consort orgel, een positief en barok instrument uit het Atelier Luc Meurice. (Let op de mysterieuze dresscode van de uitvoerenden: avondjurken voor de vrouwen, gewone burgerkleding voor de mannen, kleuren voor iedereen)

Anima Eterna mocht dan niet aan de avond hebben deelgenomen, dat kon niet gezegd worden van het Nederlands Kamerkoor, dat - na een bewogen toespraak (onderbroken door microfoonstoringen) van Paul Van Nevel - weer op de voorgrond trad om, ditmaal onder leiding van Pater Dijkstra, de Vijf Rechanten voor 12 stemmen van Olivier Messiaen (1908-1992) uit te voeren, een welsprekend antwoord op de geleerde polyfonie die zijn kameraden in Huelgas beoefenden.

Genie van ritme

Messiaen brengt hulde aan Claude Lejeune (die we zojuist gehoord hadden), aan diens manier van benoemen van zijn verzen (zingen) en zijn refreinen (betoveren) en vooral aan diens genie voor ritme, een passie die Messiaen zou ontwikkelen in zijn theorie van het niet-retrogradeerbare ritme. Kortom, voor het publiek was het een ontdekking, een verzoenende verblinding en een moment van euforie. Daarna een terugkeer naar een meer vertrouwd en even complex verleden: een anoniem Engels motet uit de 14e eeuw (canon), een fragment uit Josquin's Messe de l'homme armé en Lacorcia's toepasselijk genaamde Stravagante pensiero.

De lus, of liever de spiraal, keerde terug naar zijn uitgangspositie met het beroemde Qui habitat van Josquin, waarmee het concert was geopend; dezelfde koren waren ditmaal verdeeld in zes groepen van vier gemengde stemmen (gevaarlijker), waarvan er twee op het eerste balkon waren geplaatst, aan weerszijden van het podium. Dit is voldoende om het publiek te omsingelen en spoedig onder te dompelen in het opzweepende ronddraaien van de kanonnen (over de muzikale vorm gesproken...).

En het is de kunst van Paul Van Nevel om de luisteraar binnen te leiden in het hart van een onbekend en benijdenswaardig universum, zowel zintuiglijk als gedematerialiseerd.